

Ο δρόμος για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας τα επόμενα χρόνια θα έχει ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά που θα διαφέρουν σημαντικά από όσα γνωρίζαμε τις τελευταίες δεκαετίες. Κεντρικό σημείο ενδιαφέροντος θα είναι η μεταβολή στη δομή της οικονομίας, καθώς η πρόσβαση σε δανεισμό από το εξωτερικό, ιδίως προς το Δημόσιο, θα είναι σχετικά περιορισμένη.

ΑΝΑΤΡΕΧΟΝΤΑΣ σε όλη την περίοδο από την αρχή της δεκαετίας του '80 έως και την έναρξη της κρίσης του 2008, προβάλλει ως κεντρικό στοιχείο ότι η ανάπτυξη ελάμβανε χώρα με διέυρυνση του εξωτερικού δανεισμού και ταυτόχρονη σταδιακή επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου. Μάλιστα, αυτό συνέβαινε μέσα σε ένα ευνοϊκό διεθνές περιβάλλον, με παρατεταμένη ανάπτυξη για περίπου δυόμισι δεκαετίες.

ΒΕΒΑΙΑ, σε κάθε επιμέρους περίοδο των τελευταίων δεκαετιών υπήρχαν διαφορετικές δημοσιονομικές, νομισματικές ή άλλες οικονομικές εξελίξεις. Όμως, τα κεντρικά χαρακτηριστικά ήταν κοινά και αναλλοίωτα. Η εισροή κεφαλαίων κατευθυνόταν κυρίως στο ελληνικό Δημόσιο, όπως άλλωστε και σημαντικά ευρωπαϊκά κονδύλια. Ο ιδιωτικός δανεισμός κυμαινόταν σε χαμηλά επίπεδα τόσο σε σχέση με τον δημόσιο όσο και με την υπόλοιπη Ευρώπη. Στη συνέχεια, τα εισοδήματα, των οποίων η δημιουργία εξαρτιόταν άμεσα ή έμμεσα από τον δημόσιο τομέα, μισθοί, συντάξεις ή κέρδη, στήριζαν σε μεγάλο βαθμό την κατανάλωση και τη διέυρυνση των εισαγωγών. Αυτό παρά τη χαμηλή άνοδο της παραγωγικότητας και την υστέρηση σε διεθνή ανταγωνιστικότητα.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ της σχετικής εξέλιξης είναι πως η είσοδος στην ΕΟΚ από νωρίς και τελικά η είσοδος στη νομισματική Ένωση κοντά στο πρώτο κύμα χωρών προσέδωσαν αξιοπιστία που σταδιακά διέυρυνε τη δυνατότητα χρηματοδότησης από το εξωτερικό και μείωσε διαχρονικά τα σχετικά επιτόκια, ακόμη και αν αυτά παρέμεναν υψηλότερα από των εταιρών στην Ευρώπη. Μετά την έλευση της διεθνούς κρίσης, έγινε αναγκαία η αναζήτηση τρόπου χειρισμού ενός ιδιαίτερα δύσκολου και σύνθετου προβλήματος, το οποίο είχε δημιουργήσει η συσσώρευση των ανισορροπιών. Στη συνέχεια, η χρηματοδότηση της οικονομίας έγινε κατά την τελευταία δεκαετία μέ-

γράφει

ο ΝΙΚΟΣ ΒΕΤΣΑΣ*

*Γενικός διευθυντής του IOBE, καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Θετικοί και επιταχυνόμενοι ρυθμοί ανάπτυξης είναι εφικτοί και σε βάθος λίγων ετών η βελτίωση της κατάστασης για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις μπορεί να είναι αισθητή. Ο δρόμος όμως μπροστά, για την ελληνική οικονομία, θα απαιτήσει επιμονή, υπομονή και σχέδιο

Γεωργίου Πλάτσης

Οδικός χάρτης για την ανάπτυξη

σα από τα τρία διαδοχικά προγράμματα από τους Ευρωπαίους εταίρους και διεθνείς οργανισμούς. Εκτός αγορών και κάτω από όρους που τέθηκαν από τους δανειστές για τη δημοσιονομική εξυγίανση και τη δομική αναβάθμιση της οικονομίας.

ΑΠΟ ΤΟ ΦΕΤΙΝΟ φθινόπωρο η ελληνική οικονομία μπαίνει σε μια νέα εποχή, κατά την οποία δεν θα μπορεί να αναπτύσσεται στη βάση διευρυνόμενου διεθνούς δανεισμού, ούτε να καλύπτει τις ανάγκες της με τεχνικό τρόπο όπως κατά τα τρία προγράμματα. Το δημόσιο χρέος δεν θα μπορεί να αυξάνεται, αλλά αντίθετα θα πρέπει να μειώνεται σε σχέση με το εθνικό εισόδημα. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να κερδηθεί και να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη από τους ιδιώτες επενδυτές. Ο μόνος τρόπος για να γίνει αυτό θα είναι με εμφανή βελτίωση των δομικών χαρακτηριστικών της οικονομίας και μάλιστα με διατηρήσιμο και αξιόπιστο τρόπο.

ΣΥΝΟΛΙΚΑ, τα επόμενα χρόνια, ο εξωτερικός δανεισμός προς το Δημόσιο θα γίνεται σε χα-

μηλότερα επίπεδα και με επιφυλακτικότητα. Για κάθε ευρώ που θα εισρεύσει στη χώρα, θα πρέπει να στοιχειοθετείται μια ικανοποιητική απόδοση που να τεκμηριώνεται ως συνδυασμός αναμενόμενης κερδοφορίας και χαμηλού κινδύνου. Η εισροή πρέπει να αναμένεται κυρίως προς τον ιδιωτικό παρά προς τον δημόσιο τομέα. Ταυτόχρονα, είναι κρίσιμης σημασίας η εισροή κεφαλαίων να βοηθήσει τη στροφή του παραγωγικού υποδείγματος. Να κατευθυνθεί, δηλαδή, σε δυναμικές, καινοτόμες και εξωστρεφείς επιχειρήσεις και όχι σε δραστηριότητα με παρασιτικά χαρακτηριστικά πέριξ του Δημοσίου. Το Δημόσιο θα πρέπει παράλληλα να βελτιώνει σταδιακά την ποιότητα των υποδομών και κομβικής σημασίας υπηρεσιών, όπως της εκπαίδευσης, της υγείας και της απονομής δικαιοσύνης.

ΑΥΤΗ η διαδικασία θα πάρει χρόνο και αναλόγως σταδιακή θα είναι και η άνοδος των ρυθμών συνολικής μεγέθυνσης της οικονομίας. Ιδιαίτερα υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης δεν είναι εφικτοί με τους υφιστάμενους περιορισμούς. Η καλλιέργεια παρόμοιων προσδοκιών και υπέρμετρης αισιοδοξίας δεν θα βοηθούσε, καθώς, εκτός των άλλων, όταν αυτές οι προσδοκίες δεν εκπληρώνονται, στην πραγματικότητα μπορεί να οδηγήσουν σε επενδυτική απραξία ή οπισθοδρόμηση ακόμη και στην κοινωνία και την πολιτική.

ΕΙΣΙΣΟΥ σημαντικό είναι, όμως, να μη δημιουργείται απαισιοδοξία και η αίσθηση πως η ελληνική οικονομία είναι μια χαμένη υπόθεση. Θετικοί και επιταχυνόμενοι ρυθμοί ανάπτυξης είναι εφικτοί και σε βάθος λίγων ετών η βελτίωση της κατάστασης για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις μπορεί να είναι αισθητή. Ο δρόμος όμως μπροστά, για την ελληνική οικονομία, θα απαιτήσει επιμονή, υπομονή και σχέδιο. Είμαστε σε μια νέα εποχή.